

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND

Naturvårds- och fiskeenheten
Johan Jannert

Beslut
2001-08-21

Diarienummer
231-8420-2000

Sida
1(9)

Rek+mb

Till
Enligt sändlista

Naturreservatet Sparresäter i Skövde kommun

Beslut om naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Innehåll

Beslut
Syfte
Föreskrifter för naturreservatet
Administrativa data
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Behov av och motiv för skydd
Ärendets handläggning
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Hur man överklagar
Bilaga 5. Ekonomisk utredning (endast NV och akten)

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att det område, som på bilagd karta (bilaga 1) avgränsats med streckad röd linje, skyddas som naturreservat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Reservatets namn skall vara **Naturreservatet Sparresäter**.

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd (1998:1252), fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 3. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer skall gälla utan begränsning i tiden.

Syfte

Syftet med reservatet är att:

- bevara och utveckla en hagmarksmiljö med grova ädellövträd och jättekärr.
- bevara den flora och fauna som är knuten till en hävdad hagmarksmiljö, speciellt skall förutsättningarna för läderbagge, *Osmoderma eremita*, samt lavfloran på ädellövträden och kärlväxtfloran beaktas.
- bevara och utveckla ädellövskog och blandskog med god tillgång på död ved och en rik flora och fauna.
- bevara ett värdefullt kulturlandskap med hagmarker, åker, sjöstrand och skog.
- säkerställa ett område värdefullt för naturstudier och ett rörligt friluftsliv.
- följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den Europeiska unionen. Delar av reservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet skall tryggas genom att:

- stengärdesgårdar, odlingsrösen och gamla former på åker och hagmark bevaras och underhålls
- jätteträden står ljusöppet
- nyrekrytering av jätteträd sker
- igenväxta hagmarker restaureras
- hagmarkerna betas
- skogarna i huvudsak lämnas till fri utveckling
- informationstavlor sätts upp.
- naturstig anläggs

Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 § § miljöbalken samt 3 och 21 § § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 3.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det inte tillåtet att:

1. Avverka, gallra, röja eller utföra annan skogsvårdande åtgärd annat än enligt gällande skötselplan.
2. Ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
3. Anordna upplag.
4. Borra, spränga, schakta, tippa och fylla ut med massor.
5. Utföra dikning, dämning rensning eller annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden.
6. Bedriva täkt av något slag.
7. Anlägga eller förändra väg, stig eller parkeringsplats.
8. Anlägga mark- eller luftledning.
9. Uppföra byggnad eller därmed jämförlig anläggning.
10. Anbringa tavla, skylt, affisch eller därmed jämförbar anläggning.
11. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller konstgödselmedel. (åkern är undantagen t om år 2005)
12. Kalka.

Åtgärder som anges i den till detta beslut hörande skötselplan får utföras, av naturvårdsförvaltaren eller av den som naturvårdsförvaltaren utser, utan hinder av föreskrifterna.

Reparationer och underhållsröjningar av befintliga luftledningar får dock utföras. Markskador ska så långt möjligt undvikas. Samråd skall om möjligt ske med Länsstyrelsen innan arbetet påbörjas. I annat fall skall samråd ske i efterhand.

Reparationer och underhåll av befintligt reningsverk får utföras. Markskador ska så långt möjligt undvikas. Samråd skall om möjligt ske med Länsstyrelsen innan arbetet påbörjas. I annat fall skall samråd ske i efterhand.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd gällande förvaltning av reservatet

Naturvårdsförvaltaren har rätt att:

1. Märka ut reservatet.
2. Sätta upp informationstavla på plats som anges i bifogad skötselplan.
3. Genomföra åtgärder i enlighet med skötselplanen som att; röja i hagmarkerna, friställa jätteträd och blivande jätteträd, hamla träd, hävda betes-, slåtter- och åkermarker, stängsla, röja klen gran, bekämpa stackmyror och anlägga en naturstig.

Naturvårdsförvaltare och förvaltningsuppgifter:

1. Naturvårdsförvaltare är Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Förvaltningen skall ske i samverkan med markägaren.

2. Naturreservatet utmärks genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
3. Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt skötselplan som fastställs av Länsstyrelsen, bilaga 3. Skötselplanen skall ligga till grund för naturreservatets skötsel och skall vid uppkommande behov revideras.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det inte tillåtet att:

1. Skada döda liggande och stående träd.
2. Fälla träd och buskar, bryta kvistar eller på annat sätt skada vegetationen.
3. Gräva upp växter eller växtdelar.
4. Göra upp eld annat än på markerade platser.
5. Framföra motordrivet fordon eller cykla.
6. Plocka eller samla in kärlväxter, mossor, lavar, insekter och svampar med undantag av bär och matsvamp.
7. Anordna läger eller idrottstävling som omfattar fler än 200 deltagare.

Med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken kan Länsstyrelsen i särskilda fall medge undantag från meddelade föreskrifter.

Administrativa data

Namn:	Naturreservatet Sparresäter
Kommun:	Skövde
Areal:	43,0 ha
Fastigheter och ägare:	Sparresäter 1:13, Västra Götalands läns landsting
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen Västra Götalands län

Beskrivning av naturreservatet

Natur- och kulturhistoriska värden

Sparresäter är en större fastighet vid sydvästra ändan av sjön Lången i Lerdala socken. Reservatet omfattar ett gammalt kulturlandskap med lång kontinuitet. Hagmarkerna är trädbärande med ett flertal mycket grova gamla träd av framförallt ek men även lind.

Av de grova träden är ca 13 stycken kvalificerade att kallas jätteträd, dvs träd som i brösthöjd har en stamdiameter över 1 m. Jätteträden är viktiga biotoper för en mängd arter av insekter, lavar och svampar. På Sparresäter finns en mycket artrik insektsfauna med flera hotade arter. I de gamla ekarna har man funnit spår efter den hotade skalbaggen läderbagge *Osmoderma eremita*. Även lav- och svampfloran är artrik med flera hotade arter.

I söder ligger en hagmark med värdefull hävdgynnad flora. Många av de forna hagmarkerna har dock delvis vuxit igen och är utan hävd idag. Det

finns grova lövträd som passar för nyrekrytering av jätteträd. Rester av en hävdgynnad flora finns i dessa marker. Hagmarkerna ska röjas och hävden ska återupptas främst för att gynna förekomsten av grova lövträd.

Närmast mangårdsbyggnaden ligger en före detta park och/eller ängsmark. Detta område betas idag och har ett värdefullt trädskikt av framför allt ek men även björk, alm, lönn och enstaka vildaplar.

Norr om hagmarkerna ligger skogsmark innefattande alsumpskog med rörligt grundvatten, ask-alskog på gammal ängsmark samt en ung bokskog. Utefter sjön Lången löper en förkastningsbrant beväxt med blandskog av gran, ek, asp, tall, björk m.m.

Inom reservatet finns det även god tillgång på död ved både av ädellöv och triviallöf.

Huvuddelen av skogen anges på 1890-talets ekonomiska karta som trädbevuxen betes- eller ängsmark, som sannolikt slutit sig under förra seklet. Bland annat lavfloran visar på en god trädkontinuitet i hela området.

Inom hela området finns ett flertal mycket gedigna stengårdsgårdar. Dessa bidrar till att tydliggöra de gamla gränserna mellan markslag och till att förstärka områdets karaktär av historiskt kulturlandskap.

Friluftsliv

Sparresäter har idag liten betydelse för friluftslivet. En naturstig planeras i reservatet och informationstavlor ska placeras ut.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m m.

Sparresäter ligger inte inom riksintresse vare sig för naturvård, kulturmiljövård eller friluftsliv. Delar av Sparresäter har bedömts ha mycket höga naturvärden både i kommunens naturvårdsprogram och lövskogsinventering för Skövde kommun.

Kommunal översiktsplan

Beslutet är förenligt med översiktsplanen för Skövde kommun. Beslutet är också förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområdet enligt 3 och 4 kap. miljöbalken.

Internationell betydelse

Restaureringen av området sker med medel ur EU:s Life-fond inom projektet för skydd och återskapande av läderbaggens (*Osmoderma eremita*) livsmiljöer. Delar av reservatet har redovisats av regeringen till EG-kommissionen enligt rådets direktiv 92/43 EEG om bevarande av livsmiljöer samt vissa vilda växter, Natura 2000 (regeringsbeslut 1998).

Behov och motiv för skydd

Mycket av den värdefulla floran och faunan på Sparresäter är knuten till de grova lövträden vilka behöver en kontinuerlig skötsel för att dess höga värden ska bestå. För att det ska finnas jätteträd i området även i framtiden krävs skötselinsatser för att gynna nya jätteträd.

Med hänsyn till områdets höga naturvärden och att värdena är beroende av kontinuerlig hävd behöver en fortsatt skötsel av området garanteras.

Föreskrifterna är anpassade till reservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv.

Ärendets handläggning

Sparresäter är sedan länge väl känt för sina grova ekar och rika insektsfauna. I naturvårdsprogrammet för Skaraborgs län har området klassats med mycket högt naturvärde. Värdena har också bl a uppmärksammats i Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering, i lövskogsinventeringen, i ängs- och hagmarksinventeringen och i Skövde kommuns naturvårdsprogram.

I samband med att området föreslogs ingå i Natura 2000 (regeringsbeslut 1996) gjordes en preliminär avgränsning för ett framtida naturreservat. Sparresäter är dessutom ett objekt i projektet för skydd och återskapande av läderbaggens (*Osmoderma eremita*) livsmiljöer. Ett projekt som delfinansieras genom EU:s Life-fond.

Under 2000 påbörjades restaureringsarbetena inom Life-projektet.

Skövde kommun har via medel från det lokala investeringsprogrammet bekostat förslaget till skötselplan. Skötselplanen har tagits fram av Johan Ahlén, Naturcentrum AB. Länsstyrelsen har efter kontakter med Sparresätersskolan och Skövde kommun bearbetat skötselplanen och tagit fram ett förslag till beslut.

Värdering av intrånget har gjorts och förhandling med fastighetsägaren har påbörjats.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Naturvårdsverket, Skövde kommun, Skogsvårdsstyrelsen och Sveriges geologiska undersökningar. Naturskyddsföreningen och Västergötlands ornitologiska förening har fått förslaget för kännedom och ev yttrande. Berörda mark- och sakägare har samtidigt förelagts att inkomma med eventuella synpunkter på förslaget.

Yttranden har inkommit från Naturvårdsverket, Sveriges Geologiska undersökning, Skövde Naturskyddsförening, Skövde kommun, Västfastigheter, Skogsvårdsstyrelsen och Birka Nät AB som i allt väsentligt tillstyrker reservatsbildningen.

Skövde Naturskyddsförening anser att åkermarken skall skötas som en ekologisk åker samt att den stora eken i område 1 bör hägnas in. Vidare föreslår föreningen att reservatet utvidgas så att stenmuren väster om område 9, aspbeståndet nordväst om reservatet samt ett trivialt område med gles björkskog och öppna marker i sydost tas med.

Länsstyrelsens kommentar: Enligt beslutet får inte kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel användas på åkern från och med 2006. Efter en fem-årig övergångsperiod kommer således åkern att brukas ekologiskt. Om betande djur negativt påverkar de grova träden, bör reservatsförvaltaren agera så att inte skador uppstår. I dagsläget gör Länsstyrelsen bedömningen att den grova eken i område 1 inte behöver stängslas in. Gränsen till område 9 har lagts på ett sådant sätt att vägen ligger utanför reservatet vilket innebär att stenmuren som gränsar mot jordbruksmark ligger utanför reservatet. Denna stenmur är dock redan skyddad som biotopskydd. Naturvärdena som finns i aspbeståndet bör Sparresäterskolan själva kunna ansvara för att de består. Slutligen instämmer Länsstyrelsen i att den glesa björkskogen och de öppna markerna i sydost på sikt borde kunna bli en fin strandäng. Området hyser dock idag för låga värden för att tas med i reservatet. Med hänvisning till ovanstående kommer Länsstyrelsen inte att justera gränserna.

Västfastigheter betonar vikten av att Sparresäterskolan får en aktiv roll i skötseln av naturreservatet.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen kommer att vara förvaltare för reservatet. Sparresäterskolan kommer att ges möjlighet att arbeta praktiskt med de skötselåtgärder som krävs inom reservatet.

Birka Nät AB vill att skyltning av reservatsgränserna sker i eller i nära anslutning till ledningsgatan.

Länsstyrelsens kommentar: När reservatsgränsen markeras i fält kommer reservatsstolpar att sättas upp även där ledningsgatan kommer in i reservatet.

Upplysningar

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge undantag från meddelade föreskrifter. Finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva detta beslut. Om regeringen har förklarat reservatet som ett särskilt skyddsområde enligt rådets direktiv 79/409/EEG senast ändrat genom kommissionens direktiv 97/49/EG, får beslut om att helt eller delvis upphäva områdesskydd, om dispens från skyddsföreskrifter eller om tillstånd enligt sådana föreskrifter inte meddelas utan regeringens tillåtelse. Detta gäller inte om det är uppenbart att verksamheten inte kommer att orsaka mer än obetydlig skada på områdets naturvärden.

Ansvarsfördelning vid insektsangrepp eller liknande

Eftersom delar av området i stort skall lämnas till fri utveckling skall vindfällan och stormskadad skog lämnas. Det ansvar som markägaren har enligt

29 § skogsvårdslagen kommer efter reservatsbildningen att vara statens ansvar.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen. Miljödepartementet, se bilaga 4, formulär nr 04.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat och biolog Johan Jannert varit föredragande. I handläggningen har även naturvårdsdirektör Sven Swedberg deltagit samt företrädare för kulturmiljöenheten, Lars Jacobzon, plan- och bostadsenheten, Jens Rasmussen och rätts- och veterinärenheten, Göran Fjellman.

Göran Bengtsson

Johan Jannert

Naturreseptat Sparresäter

Beslutskarta

Biaga 1

--- Gräns för naturreseptat

Skala 1:10 000

100 0 100 200 Meters

Illustrationskarta till Länsstyrelsens beslut enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Tillhör Länsstyrelsens beslut

Diarienummer 231-8420-2000

Denna karta utgör utdrag ur Ekonomiska kartan, 8e4b och 8e5b. Originalkarta finns hos Länsstyrelsen och Lantmäterimyndigheten i Västra Götalands län. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning.

